

आंतरिक अन्वेषणाचा समय

बाबा मुक्तानंदांची दिव्य दीक्षा

ईशा सरदेसाई यांच्याद्वारे लिखित

१५ ऑगस्ट रोजी, आपण बाबा मुक्तानंद यांच्या दिव्य दीक्षेचा महोत्सव साजरा करणार आहोत, हा त्या दिवसाचा वर्धापनदिन आहे जेव्हा वर्ष १९४७ मध्ये बाबांना त्यांचे श्रीगुरू, भगवान नित्यानंद यांच्याकडून शक्तिपात दीक्षा प्राप्त झाली होती. तो एक निर्णायक क्षण होता—निश्चितच बाबांच्या स्वतःच्या साधनेसाठी, जसे की त्यांनी 'चित्शक्ती विलास' या त्यांच्या आध्यात्मिक आत्मकथेत वर्णन केले आहे व त्याचबरोबर तो क्षण त्या प्रत्येक मानवासाठीदेखील तितकाच महत्त्वाचा ठरला, जो त्यानंतरच्या येणाऱ्या वर्षामध्ये व दशकांमध्ये सिद्धयोग मार्गाचे अनुसरण करणार होता. बडे बाबांनी, बाबांना शक्तिपात प्रदान केल्यामुळे पुढे बाबांनी सिद्धयोग मार्गाची स्थापना केली.

ऑगस्ट महिन्याच्या सुरुवातीला मी लिहिलेले लेख तुम्ही जर वाचले असतील, तर तुम्हाला हे माहीतच असेल की, श्रीगुरुमाईंनी या महिन्यात आपल्याला ध्यान आणि मंत्रजप यावर केंद्रण ठेवण्यास सांगितले आहे. ऑगस्ट महिन्यातील प्रत्येक पर्व साजरे करत असताना आपण या अभ्यासांवर आपले लक्ष केंद्रित करू शकतो.

मागील आठवड्यात बडे बाबांच्या पुण्यतिथीच्या संदर्भात, मी श्रीगुरुमाईंच्या 'निराकार मंदिर' या कवितेबद्दल लिहिले होते आणि हेदेखील लिहिले होते की, आपल्या सभोवतालचे जग हे ध्यानाचा व मंत्रजपाचा अभ्यास करण्यास आपल्याकरिता प्रेरणादायी ठरू शकते. आता, बाबा मुक्तानंदांच्या दिव्य दीक्षेच्या महोत्सवाची तयारी करत असताना, आपण ते अन्वेषण अंतरी वळवू शकतो. साधकांनी आंतरिक जगताच्या सखोलतेचे निरीक्षण करावे असे बाबा साधकांना आग्रहपूर्वक सांगत, तसेच ते सर्वांना हेदेखील समजावत असत की, बाह्य जगताविषयीची आपली समज आणि आपला अनुभव यांचा थेट संबंध हा आपण स्वतःविषयी किती जाणून घेतले आहे याच्याशी असतो. बाबांनी ही मूलभूत शिकवण प्रदान केली :

आपल्या आत्मस्वरूपाचे ध्यान करा.

आपल्या आत्मस्वरूपाचा सन्मान करा.

आपल्या आत्मस्वरूपाला समजून घ्या.

तुमचा राम, तुमच्या अंतरी तुमच्याच स्वरूपात वास करतो.

प्रसंगानुरूप, बाबा ही शिकवण वेगवेगळ्या स्वरूपात प्रदान करत असत. उदाहरणार्थ, कधीकधी ते “आपल्या आत्मस्वरूपाची पूजा करा.”—ही ओळ समाविष्ट करत. परंतु, त्याचा अर्थ मुळात एकच होता. *अंतरी वळा. आपल्या अंतरी जा.* वर्ष १९७० ते वर्ष १९८१च्या दरम्यान बाबांनी तीन विश्वयात्रा केल्या आणि ‘ध्यानक्रांती’ घडवून आणण्याच्या आपल्या संकल्पाविषयी त्यांनी सांगितले. ‘ध्यानक्रांती’ या शब्दाने मला नेहमीच आकृष्ट केले आहे. ‘क्रांती’ हा असा शब्द आहे जो आपण सहसा *बाह्य* परिवर्तनाशी जोडतो. लोक स्वतःच्या आयुष्यात, समाजात, देशात तसेच एकूण संपूर्ण जगात जो बदल घडवून आणू इच्छितात, तो साध्य करण्यासाठी ते ज्या-ज्या गोष्टी करतात, ती म्हणजेच क्रांती होय.

अशा क्रांत्यांमुळे अविश्वसनीय, व्यापक आणि काही वेळा प्रचंड उलथापालथ घडवून आणणारे बदल झाले आहेत. उदाहरणार्थ, ज्या दिवशी बाबांना शक्तिपात प्राप्त झाला, म्हणजेच १५ ऑगस्ट १९४७ रोजी, त्याच दिवशी भारताला स्वातंत्र्य मिळाले. तर मग *अंतरी* क्रांती होणे याचा अर्थ काय आहे? बाबांनी जे शिकवले त्याबद्दलची माझी समज अशी आहे की, मानवी हृदयाच्या स्तरावरदेखील बदल घडला पाहिजे. वास्तवात *हाच* तो बदल आहे जो चिरस्थायी राहतो—हेच ते रूपांतरण आहे जे तेव्हा घडून येते, जेव्हा लोक आपल्या अंतरी दिव्यता पाहतात आणि इतरांमध्येही तीच दिव्यता असल्याचे ओळखू लागतात. मी यापूर्वी श्रीगुरुमाईच्या या इच्छेविषयी लिहिले आहे की, आपण सगळ्यांनी “या जगाला आणखी सुंदर स्वर्ग बनवावे.” असे करण्यासाठी आपल्याला स्वतःपासून सुरुवात करावी लागेल.

बाबांनी त्यांच्या शिकवणीत सांगितल्याप्रमाणे, आपण आत्म्यावर ध्यान करण्याचा अभ्यास करू शकतो. आपण मंत्रजपाचा अभ्यासदेखील करू शकतो. बडे बाबांनी, बाबा मुक्तानंदांना जेव्हा शक्तिपात दीक्षा प्रदान केली, तेव्हा त्यांनी ‘ॐ नमः शिवाय’ हा मंत्र दिला. पुढे बाबांनी हाच मंत्र जगभरातील हजारो साधकांना प्रदान केला. श्रीगुरुंच्या कृपेने अनुप्राणित असलेल्या या मंत्राचा जप करून, आपण आपल्या अंतरात्म्याचे आवाहन करत असतो. आपण म्हणत असतो, “ॐ, मी शिवाला नमन करतो जो सर्वांचा आत्मा आहे, अंतरात्मा आहे.”

बाबा नेहमी मंत्रजपाची शक्ती आणि त्याचा ध्यानाशी असलेला संबंध यांविषयी सांगत. पूज्य बाबांच्या दिव्य दीक्षेच्या सन्मानार्थ हे दोन्ही अभ्यास करताना आपण बाबांच्या या वचनांचा आश्रय घेऊ शकतो.

बाबा म्हणतात, “मंत्र तुम्हाला ध्यानाच्या स्थितीप्रत घेऊन जातो. ती आत्म्याची वाणी आहे. साधनाकाळात तुम्ही जेव्हा आध्यात्मिक अभ्यास करत असता, तेव्हा त्या काळापुरता मंत्र हा केवळ एक मंत्र असतो, शब्दांचा समूह असतो. जेव्हा मंत्र फलद्रूप होऊ लागतो, तेव्हा तो स्वयं परमात्मा असतो; तो तुम्ही असता.”^१

© २०२६ एस. वाय. डी. ए. फाउंडेशन®. सर्वाधिकार सुरक्षित.

^१ स्वामी मुक्तानंद, *What Is An Intensive?* द्वितीय आवृत्ती [साउथ फॉल्सबर्ग, न्यूयॉर्क : एस. वाय. डी. ए. फाउंडेशन, १९९५] पृ. १३.